

Μονόδρομοι και δημόσιο χρέος

Οι εκπρόσωποι και οι διαμορφωτές κοινής γνώμης της αστικής εξουσίας έχουν χύσει αρκετό μελάνι ώστε να θεωρείται βέβαιο ότι για το συσσωρευμένο δημόσιο χρέος φταίνε οι μισθοί και το πλήθος των δημοσίων υπαλλήλων, οι συντάξεις και γενικότερα οι δημόσιες δαπάνες ενός μεγάλου κράτους. Έχουν χύσει αρκετό μελάνι για να υποστηρίξουν απόψεις του είδους ότι φταίνε οι ξένοι κερδοσκόποι, η «κληστική» πρακτική τους που είχε στόχο να μας χρεώσει και επομένως συνάγουν την ανάγκη να αμυνθούμε ως έθνος απέναντι σε αυτούς.

Έχουν δώσει αρκετό χώρο στην αναζήτηση της προϋστορίας της συσσώρευσης του δημόσιου χρέους: από τον Τρικούπη μέχρι τον Παπανδρέου και τον Μητσοτάκη, με εκατέρωθεν αλληλοκατηγορίες μεταξύ της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ. Έχει γίνει αρκετή συζήτηση για τις μίζες, τη διαφθορά, τις αποφάσεις απογραφών που συνέβαλαν στο χρέος. Η κύρια αιτία όμως για τη συσσώρευση δημόσιου χρέους είναι απύσαστα από όλη αυτή τη συζήτηση.

Τα ταξικά διακυβεύματα στη συζήτηση των αιτιών του χρέους

Το δημόσιο χρέος, λόγω των υψηλών ρυθμών μεγέθυνσης, θα έπρεπε να έχει μειωθεί κατά πολύ την περίοδο από το 1994, όταν ακολουθήθηκε η πορεία ένταξης στο ευρώ, μέχρι το 2008, το έτος που η κρίση «άγγιξε» την ελληνική οικονομία. Αυτό δεν συνέβη. Η ανάλυση των στοιχείων που καθορίζουν τη συσσώρευση δημόσιου χρέους (δαπάνες, έσοδα, τόκοι - επιτόκια, ρυθμοί μεγέθυνσης του ΑΕΠ) είναι αποκαλυπτική για το τι καθόρισε τη συσσώρευσή του.

Τα επιτόκια δανεισμού μειώθηκαν λόγω ευρωζώνης (το μέσο επιτόκιο μειώθηκε από 14,3% το 1994 σε 4,9% το 2007) και το ίδιο έγινε με τους τόκους ως ποσοστό του ΑΕΠ- επομένως η κύρια ευθύνη δεν αφορά τους «κερδοσκόπους» (δεν θέτουμε το ζήτημα αν τα κράτη πρέπει να δανείζονται από τις αγορές: συζητάμε μόνο πόσο το διεθνές και εγχώριο χρηματιστικό κεφάλαιο αποτέλεσε τον κύριο παράγοντα που συνέβαλε ώστε να συσσωρευτεί χρέος).

Οι δημόσιες δαπάνες (μαζί με τους τόκους) ήταν σχετικά σταθερές και ελαφρά χαμηλότερες ως ποσοστό του ΑΕΠ από τον μέσο όρο της Ε.Ε (ενδεικτικά το 2006, πριν από την κρίση, ήταν 44,9% έναντι 46,3% του ΑΕΠ για την Ε.Ε των 27 - δεν χρειάζεται να αναφερθούμε στο μύθο του μεγάλου πλήθους δημοσίων υπαλλήλων, που κατέρρευσε με την απογραφή δείχνοντας ότι ως ποσοστό επί των εργαζομένων είναι αντίστοιχο και ελαφρά χαμηλότερο με τις άλλες χώρες της Ευρωζώνης και δεν μπορεί να θεωρηθούν ως η κύρια αιτία που το δημόσιο χρέος δεν μειώθηκε.

Το κύριο στοιχείο που καθόρισε τη συσσώρευση δημόσιου χρέους είναι τα δημόσια έσοδα και πιο ειδικά τα έσοδα από τη φορολογία των επιχειρήσεων, του κεφαλαίου και του πλούτου. Είναι εντυπωσιακά χαμηλότερο σε σύγκριση με άλλες χώρες της ευρωζώνης. Αναφέρουμε ενδεικτικά: **α)** Τα έσοδα από την άμεση φορολογία, 8% του ΑΕΠ για το 2007, έναντι 13,4% για την Ε.Ε των 27. **β)** Η πραγματική φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου επί των κερδών 15,8% για την Ελλάδα έναντι 25,4% για την Ε.Ε των 27 το 2006.

Για την υστέρηση των εσόδων δεν φταίνε οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι: οι φόροι που εισπράττει το κράτος από αυτούς αυξήθηκαν κατά 97% μεταξύ 2002-2008, ενώ των νομικών προσώπων μειώθηκαν. Για να κατανοήσουμε τη σημασία αυτού του παράγοντα, αν υποθέσουμε ότι από το 2001 -δεν χρειάζεται πιο πριν- δεν μειώνονταν οι φορολογικοί συντελεστές των κερδών των επιχειρήσεων και τα έσοδα από την άμεση φορολογία ανέρχονταν στον μέσο όρο της Ε.Ε. των 27, με σταθερούς τους άλλους παράγοντες, το Δημόσιο θα συναντούσε την κρίση με χρέος μόλις 75% του ΑΕΠ αντί για 111% και φυσικά με πρωτογενή πλεονάσματα, επομένως δεν θα υπήρχε βάση για να εκκινήσει η διαδικασία η οποία οδήγησε στο Μνημόνιο.

Η αιτία συσσώρευσης δημόσιου χρέους δεν είναι επομένως οι υπερβολικές δαπάνες του δημοσίου αλλά η μείωση της φορολόγησης των επιχειρήσεων, η υστέρηση εσόδων. Καταλαβαίνουμε ότι δεν είναι παράξενο που απουσιάζει από τη συζήτηση η κύρια αιτία για τη συσσώρευση του χρέους. Αποτελεί ένα από τα κυριότερα ταξικά διακυβεύματα της τρέχουσας περιόδου, όπως φαίνεται και από τη συναίνεση μεταξύ Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ στην περαιτέρω μείωση των φορολογικών συντελεστών των κερδών ή, με άλλα λόγια, η μεταφορά πλούτου από τους εργαζόμενους στις επιχειρήσεις.

Ο τρόπος λειτουργίας αυτής της πολιτικής είναι με τη μείωση των εσόδων να ωθεί προς αντίστοιχη μείωση των δαπανών για να εξυπηρετείται ομαλά *όποιο ποσοστό χρέους* και να υπάρχει. Με άλλα λόγια το «όπλο» των ελλειμμάτων θα είναι διαρκώς πάνω στο τραπέζι το επόμενο διάστημα έτσι ώστε να εκβιάζεται η συναίνεση στις απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων, στη διάλυση και παράδοση στον ιδιωτικό τομέα δημοσίων υπηρεσιών (ασφάλιση, υγεία, παιδεία κ.λπ.) και συλλογικών αγαθών.

Η ταξική μονομέρεια και ο στόχος αυτών των πολιτικών αποτυπώνεται με εξαιρετικό τρόπο μέσω ενός αριθμού και μόνο στην 3η έκθεση που συνέταξε το ΔΝΤ για την πορεία του Μνημονίου (Μάρτιος 2011). Η απαίτηση του 6% του ΑΕΠ διαφοράς εσόδων και δαπανών εκτός των τόκων ώστε να μειωθεί το χρέος σύμφωνα με τις ασκούμενες πολιτικές μπορεί να επιτευχθεί με πολλούς συνδυασμούς (π.χ. 50%-44%).

Επομένως *δεν υπάρχει αναγκαιότητα* για τη διαφορά που έχει επιλεγεί ως στόχος που θα έχει επιτευχθεί μέχρι το 2020: 36,5% συνολικά έσοδα και 30,5% του ΑΕΠ δημόσιες δαπάνες εκτός των τόκων.

Αν σκεφτούμε ότι το 2007, πριν από την κρίση ανέρχονταν σε 41,8% και στην Ε.Ε κατά μέσο όρο στο 43%, ενώ με ύψος 30% το 2010 οι χώρες που συναντάμε περιλαμβάνουν την Αίγυπτο, την ΠΓΔ της Μακεδονίας, την Μποτσουάνα, το Βιετνάμ και τη Νικαράγουα, τότε, χωρίς να χρειαστεί να υποθέσουμε ότι η Ελλάδα θα μοιάζει με κάποια από αυτές τις χώρες, εφόσον υπάρχουν και άλλα στοιχεία που καθορίζουν μία κοινωνία πλην των πρωτογενών δαπανών του Δημοσίου, το μέγεθος των κοινωνικών περικοπών σε όλους τους τομείς που πρέπει να γίνουν για να φτάσουμε αυτό το νούμερο (και μάλιστα 32,2% το 2016) φαίνεται σχεδόν εξωπραγματικό και το μόνο που δηλώνει είναι την πρωτοφανώς ακραία νεοφιλελεύθερη πολιτική που έχει επιλέξει το μπλοκ εξουσίας στη χώρα μας.

Δεν υπάρχει μονόδρομος

Με βάση τις παραδοχές αυτής της έκθεσης για τη μεγέθυνση και τα επιτόκια εξυπηρέτησης του χρέους δείχνουμε στη συνέχεια ότι δεν είναι μονόδρομος αυτή η πολιτική για το πρόβλημα του δημοσίου χρέους, με αρκετά μετριοπαθείς προτάσεις -υλοποιήσιμες ακόμη και από μη αριστερές δυνάμεις και οι οποίες δεν εξαντλούν τον πλούτο των προτάσεων που έχει καταθέσει η αριστερά- οι οποίες ωστόσο δημιουργούν ρήξη με τις υπάρχουσες πολιτικές.

Το δημόσιο χρέος ενέχει δύο προβλήματα. Το πρώτο είναι το πρόβλημα πληρωμής των ομολόγων και των δανείων που λήγουν και το δεύτερο το πρόβλημα της μείωσής του. Υποθέτουμε ότι στο χρέος εκτός Μνημονίου επιβάλλεται κούρεμα 50%, επιμήκυνση της διάρκειας ωρίμανσης και περίοδο χάριτος για την πληρωμή τόκων για τέσσερα χρόνια. Πρόκειται για υποθέσεις οι οποίες είναι κοινότοπες στη σημερινή διεθνή συζήτηση για το ελληνικό δημόσιο χρέος. Με άλλα λόγια αποτελούν δυνατές εναλλακτικές επιλογές του αστικού συστήματος εξουσίας, όπως και η στάση πληρωμών ή η έξοδος από το ευρώ.

Αυτές οι υποθέσεις εξασφαλίζουν ομαλές και μικρές ανάγκες αναχρηματοδότησης του χρέους το

προσεχές διάστημα, επομένως απομένει μόνο το πρόβλημα της μείωσής του. Επιπλέον υποθέτουμε ότι για τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουμε το τραπεζικό σύστημα και τα ελληνικά ασφαλιστικά ταμεία δίνονται έκτακτες ενισχύσεις, γεγονός που οδηγεί και στον δημόσιο έλεγχο των τραπεζών, εφόσον το Δημόσιο θα γίνει ο κύριος μέτοχος πλέον μετά από όλες τις ενισχύσεις που έχουν δοθεί στο τραπεζικό σύστημα. Το αποτέλεσμα μετά από όλα αυτά είναι ότι το δημόσιο χρέος περιορίζεται σε 110% του ΑΕΠ.

Το βασικό όμως που υποθέτουμε είναι ότι αυξάνεται η φορολογία των επιχειρήσεων και του πλούτου, μειώνονται οι έμμεσοι φόροι και γενικότερα έχουμε μία δομή εσόδων αντίστοιχη με τους μέσους όρους της Ε.Ε. (συνολικά έσοδα 44,5% από το 2013, εφόσον η οικονομία ανακάμψει από την ύφεση). Διατηρούμε τις δημόσιες δαπάνες στο ύψος του 2007, 42%, με συμμάζεμα των δαπανών που έμμεσα ενισχύουν τον ιδιωτικό τομέα ή πρόκειται για δαπάνες οι οποίες δεν αφορούν τις κοινωνικές ανάγκες (π.χ. αμυντικές δαπάνες κ.λπ.). Πρόκειται για το στοιχείο “αναδιανομή (δευτερογενής) υπέρ της εργασίας μέσω του φορολογικού συστήματος”, το οποίο αντίκειται στις επιδιώξεις του ελληνικού κεφαλαίου και τις στοχεύσεις του πολιτικού προσωπικού του, αν και δεν αντίκειται στις ευρωπαϊκές συνθήκες.

Το ότι αυτά συνιστούν μία πρόταση με την οποία μειώνεται το χρέος αποτυπώνεται στο διάγραμμα.

Οι δαπάνες των τόκων που κερδίζονται από την περίοδο χάριτος μπορούν να χρησιμεύουν είτε για δημοσιονομικούς λόγους σε περίπτωση που οι στόχοι εσόδων και δαπανών δεν επιτευχθούν - ειδικά όσο η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση - είτε για μείωση του χρέους. Στο διάγραμμα τούς έχουμε χρησιμοποιήσει για τη μείωση του χρέους. Επίσης δεν έχουμε ενσωματώσει τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που θα έχουν οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες στους ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας (και στη μείωση της ανεργίας). Αλλά αυτά δεν αλλάζουν τη γενική εικόνα.

Η μείωση του χρέους καθίσταται εφικτή λόγω της αύξησης των εσόδων με τη φορολόγηση του πλούτου σε επίπεδα αντίστοιχα της Ε.Ε. και το χρέος μπορεί να εξυπηρετηθεί, λόγω της όλης αναδιαπραγμάτευσης, χωρίς να χρειαστεί να υποθέσουμε ούτε κούρεμα των δανείων του Μνημονίου ούτε στάση πληρωμών.

Οι στοχεύσεις του αστικού συστήματος εξουσίας σήμερα είναι μία ριζική αλλαγή του ταξικού συσχετισμού δυνάμεων υπέρ του κεφαλαίου: στις εργασιακές σχέσεις, στα δημόσια αγαθά και στα στοιχεία του κοινωνικού κράτους. Οι αντιστάσεις πρέπει να στοχεύουν στα ταξικά διακυβεύματα του σήμερα. Η φορολόγηση του κεφαλαίου και του πλούτου είναι ένα από τα κύρια και το δημόσιο χρέος συμπυκνώνεται σε αυτό το διακύβευμα, επειδή θα πληρώσει ή ο κόσμος του κεφαλαίου ή ο κόσμος της εργασίας.